

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2009 vp

Valtioneuvoston selvitys komission suosituksesta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi (patenttilitigaatiosopimus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 6 päivänä toukokuuta 2009 lähettänyt lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten valtioneuvoston selvityksen komission suosituksesta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi (patenttilitigaatiosopimus) (E 47/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Heli Honkapää, työ- ja elinkeinoministeriö

- lainsäädäntöneuvos Tatu Leppänen, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Alice Guimaraes-Purokoski, ulkoasiainministeriö
- käräjätuomari Ari Wirén, Helsingin käräjäoikeus.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Viitetiedot

Lakivaliokunta on aikaisemmin käsitellyt asiaa tunnuksilla U 54/2000 vp ja E 140/2005 vp (LaVL 20/2000 vp, LaVL 8/2002 vp, LaVL 12/2008 vp ja LaVL 7/2007 vp).

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio pyytää neuvostolta valtuutusta neuvottelujen aloittamiseksi sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi. Yhdistetty patenttioikeudenkäyntijärjestelmä perustettaisiin Euroopan yhteisön, sen jäsenvaltioiden ja muiden Euroopan patenttisopimuksen sopimusvaltioiden välisellä sopimuksella (patenttilitigaatiosopimus) EY-perus-

tamissopimuksen 300 artiklan mukaista menettelyä noudattaen. Asiaan liittyy kiinteästi EY-perustamissopimuksen 300 artiklan 6 kohdan mukaisen lausunnon pyytäminen EY-tuomioistuimelta.

Patenttilitigaatiosopimuksesta ei ole toistaiseksi olemassa komission virallista ehdotusta, vaan keskusteluja on käyty eri puheenjohtajamaiden laatimien työasiakirjojen pohjalta. Patenttilitigaatiosopimuksella luotaisiin täysin

uusi kansainvälinen tuomioistuin (patenttituomioistuin). Tavoitteena on nykyistä kustannustehokkaampi ja ennustettavampi patenttioikeudenkäyntijärjestelmä, joka samalla turvaa oikeuden saatavuuden. Kaavaillun patenttituomioistuimen tuomiovaltaan kuuluisi nykyisten eurooppapatenttien lisäksi myöhemmin sovittavia yhteisöpatentteja. Yhteisöpatenteista ei ole vielä yhteisön tasolla säädetty (U 54/2000 vp). Neuvottelut patenttilitigaatiosopimuksesta ja yhteisöpatenttiasetuksesta etenevät rinnakkain.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on pääpiirteissään seuraava:

Suomi kannattaa neuvottelumandaatin antamista komissiolle. Komission valtuuttaminen aloittamaan patenttilitigaatiosopimusta koskevat neuvottelut yhteisön ulkopuolisten Euroopan patenttisopimuksen (EPC) sopimusvaltioiden kanssa on edellytys työn jatkamiselle.

Suomi tukee sitä, että EY-tuomioistuimelta pyydetään EY-perustamissopimuksen 300 artiklan 6 kohdan mukainen lausunto patenttilitigaatiosopimusluonnoksen yhteensopivuudesta EY-perustamissopimuksen kanssa. Lausunto tulisi pyytää pikaisesti siitä riippumatta, että patenttilitigaatiosopimuksen oikeusperustamääräykset edellyttävät valtioneuvoston arvion mukaan vielä lisäselvitystä.

Suomi pitää tärkeänä, että patenttilitigaatiosopimuksen oikeusperustaviittauksia tarkastellaan työn edetessä esitettyä yksityiskohtaisemmin. Neuvottelumandaatissa esitetty EY 300 artikla ei näyttäisi olevan menettelyä koskevana oikeusperustaviittauksena riittävä. Tämän ohella komission tulisi määritellä litigaatiosopimuk-

sen aineellinen oikeusperusta. Valtioneuvosto kannattaa sitä, että EY-tuomioistuinta pyydetäisiin lausunnossaan ottamaan kantaa aineelliseen oikeusperustaan.

Neuvottelumandaatin sisällöstä tulee myöhemmin käydä yksityiskohtainen keskustelu neuvoston patenttityöryhmässä. Suomi katsoo, että patenttilitigaatiojärjestelmän yleiset tavoitteet olisi hyvä sisällyttää neuvottelumandaattiin. Myös perustavanlaatuinen lähtökohta jäsenvaltioiden oikeudesta perustaa oma paikallisaosto olisi tarpeen mainita neuvottelumandaatissa. Lisäksi, jotta patenttituomioistuimen perimmäinen tarkoitus toteutuisi, Suomi pitää tärkeänä varmistaa yksinomainen tuomiovalta eurooppapatentteja ja tulevia yhteisöpatentteja koskevissa riita-asioissa. Suomi suhtautuukin erittäin varauksellisesti neuvottelumandaattiin (samoin kuin patenttilitigaatiosopimuksen) sisältämään mainintaan ns. opt-out-mahdollisuudesta. Toteutuessaan opt-out vesittäisi uuden patenttituomioistuimen perimmäisen tarkoituksen, sillä oikeudenkäynnit jatkuisivat useassa foorumissa samanaikaisesti. Lisäksi on syytä huomioida, että neuvottelumandaatiluonnos on laadittu varsin yleiseksi eikä se suinkaan sisällä mainintoja kaikista periaatteellisesti merkittävistä ratkaisuihin, kuten esimerkiksi jäsenmaan oikeudesta perustaa aluejaosto, eri jaostojen välisestä toimivaltajaosta taikka oikeudenkäyntikieliregimistä. Jo tästä syystä maininta opt-outista on mandaatissa tarpeeton. Mahdollista joustovaraa on pohdittava, jos Suomi olisi ainoa jäsenmaa tai jäsenmaiden selkeässä vähemmistössä, joka vastustaa opt-outin sisällyttämistä mandaattiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on aikaisemmin käsitellyt perustettavaa eurooppalaista patenttituomioistuintä järjestelmää. Kyseiselle järjestelmälle asetettujen tavoitteiden suhteen valiokunta viittaa

aikaisemmissa lausunnoissa esittämänsä (mm. LaVL 12/2008 vp ja LaVL 7/2007 vp).

Lakivaliokunta kannattaa valtioneuvoston tavoin sitä, että EY-tuomioistuimelta pyydetään lausuntoa neuvoteltavan patenttilitigaatiosopimuksen aineelliseen oikeusperustaan.

pimuksen yhteisön oikeudenmukaisuudesta. Niin ikään valiokunta kannattaa sitä, että komissio valtuutetaan käymään sopimusneuvotteluja yhteisön ulkopuolisten sopimusvaltioiden kanssa. Valtuutuksen antaminen on muodollinen edellytys sille, että EY-tuomioistuimelta voidaan pyytää lausuntoa. Neuvotteluvaltuutus ja sen liitteenä olevat neuvotteluohjeet ovat varsin yleisluontoiset. Saadun selvityksen mukaan neuvotteluvaltuutuksen yksityiskohtaisesta sisällöstä päätetään vasta sen jälkeen, kun EY-tuomioistuimen lausunto on saatu. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin neuvotteluvaltuutuksen tämentämistä tarpeellisenä. Valiokunta myös edellyttää, että eduskuntaa myöhemmin informoidaan neuvottelujen edistymisestä mainituissa suhteissa.

Saadun tiedon mukaan patenttilitigaatiosopimusta koskevat neuvottelut ovat Suomen kannalta edenneet pääosin hyvin. Sopimusluonnokseen ja yleisluontoiseen neuvotteluvaltuutusluonnokseen sisältyy kuitenkin uutena elementtinä niin kutsuttu opt-out-mahdollisuus. Tämä antaa yksittäisille eurooppapatentin haltijoille mahdollisuuden jättäytyä uuden patenttilitigaatiojärjestelmän ulkopuolelle jopa 20 vuodeksi. Valiokunta suhtautuu kyseiseen opt-out-mahdollisuuteen varauksellisesti, koska se kaventaa patenttituomioistuimen yksinomaista toimivaltaa ja näin vaarantaa patenttilitigaatiojärjestelmän päätavoitteen poistaa päällekkäiset oikeudenkäynnit. Opt-out-mahdollisuuden antaminen yksittäisille patentinhaltijoille on myös poikkeuksellinen järjestely, sillä tällainen mahdollisuus on joissakin kansainvälisissä sopimuksissa annettu sopimusvaltioille. Jatkoneuvotteluissa on siten tarpeen selvittää, voidaanko opt-out-

mahdollisuudesta luopua tai rajoittaa sitä esimerkiksi ajallisesti.

Sopimusneuvotteluissa myös EY-tuomioistuimen asema on selkeytynyt. Nykyisessä sopimusluonnoksessa EY-tuomioistuin antaisi sitovia ennakkoratkaisuja yhteisön oikeuden tulkinnasta ja pätevyydestä. Aikaisempien versioiden mukaan EY-tuomioistuin olisi oikeuskysymyksissä muutoksenhakuaste. Tällainen asema olisi valiokunnan mielestä useissa suhteissa ongelmallinen. Ensinnäkin se eroaisi huomattavasti ennakkoratkaisutuomioistuimen asemasta, sillä muutoksenhakutuomioistuimena EY-tuomioistuin käsitelisi yksityisten välisiä riita-asioita ja eurooppapatenttien osalta kansallisia patenteja. Lisäksi ratkaisu toisi patenttituomioistuinjärjestelmään toisen muutoksenhakuasteen, mikä lisäisi oikeudenkäyntien kestoa ja kustannuksia. Niin ikään on otettava huomioon, että patenttiriidat edellyttävät erityisasiantuntemusta, jota EY-tuomioistuimella ei välttämättä ole riittävästi.

Sopimusluonnoksen viimeisimmän version mukaan prosessisäännöt eivät enää tulisi sopimuksen liitteeksi, vaan niistä päätettäisiin myöhemmin erikseen. Tällainen ratkaisu korostaa valiokunnan mielestä tarvetta siihen, että keskeiset menettelylliset säännöt löytyvät itse sopimuksesta tai sen liitteestä. Esimerkiksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteiden noudattaminen on yksi keskeisistä menettelyllisistä säännöistä.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomioon valtioneuvoston kantaan.

LaVL 10/2009 vp — E 47/2009 vp

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Heidi Hautala /vihr	Jari Larikka /kok
vpj.	Anna-Maja Henriksson /r	Outi Mäkelä /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Johanna Ojala-Niemelä /sd
	Paavo Arhinmäki /vas	Markku Pakkanen /kesk
	Timo Heinonen /kok	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	vjäs. Leena Harkimo /kok
	Ilkka Kantola /sd	Lyly Rajala /kok.
	Krista Kiuru /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.